Samenwerken voor een leefbare planeet.
(3) Samenwerken in Congo

Lezing

Toen sprak God deze woorden: ‘Ik ben de HEER, uw God, die u uit Egypte, uit de slavernij, heeft bevrijd.
Vereer naast Mij geen andere goden.
Maak geen godenbeelden, geen enkele afbeelding van iets dat in de hemel hierboven is of van iets beneden op de aarde of in het water onder de aarde. Kniel er niet voor neer en vereer ze niet, want Ik, de HEER, uw God, duld geen ontrouw. Als ouders Mij haten en zondigen, roep Ik hun kinderen daarvoor ter verantwoording, tot in het derde en vierde geslacht; maar als ze Mij liefhebben en doen wat Ik gebied, bewijs Ik mijn trouw tot in het duizendste geslacht.
Misbruik de naam van de HEER, uw God, niet, want wie zijn naam misbruikt laat Hij niet vrijuit gaan.
Houd de sabbat in ere als een heilige dag. Zes dagen lang kunt u werken en al uw arbeid verrichten, maar de zevende dag is de sabbat, die gewijd is aan de HEER, uw God; dan mag u niet werken. Dat geldt voor u, voor uw zonen en dochters, voor uw slaven en slavinnen, voor uw vee, en ook voor vreemdelingen die bij u in de stad wonen. Want in zes dagen heeft de HEER de hemel en de aarde gemaakt, en de zee met alles wat er leeft, en op de zevende dag rustte Hij. Daarom heeft de HEER de sabbat gezegend en geheiligd.
Toon eerbied voor uw vader en uw moeder. Dan zult u lang leven in het land dat de HEER, uw God, u geven zal.
Pleeg geen moord.
Pleeg geen overspel.
Steel niet.
Leg over een ander geen vals getuigenis af.
Zet uw zinnen niet op het huis van een ander, en evenmin op zijn vrouw, op zijn slaaf, zijn slavin, zijn rund of zijn ezel, of wat hem ook maar toebehoort.’

Ex 20,1-17 (NBV21)

Overweging

Het was voor mij al een tijdje geleden dat ik dit bijbelfragment nog gehoord had. Het deed me terugdenken aan de tijd waarin ik het als een rijmpje aan mijn leerlingen leerde zodat ze toch zeker de 10 geboden zouden kunnen onthouden: *“Bovenal bemin één God, zweer niet ijdel, vloek noch spot, heilig steeds de dag des heren…”* Als ze het konden opzeggen op het mondelinge examen, kregen ze een extra punt. Wees gerust, ze kénden de 10 geboden.
Het rijmpje is echter de vorm; uiteraard gaat het erom de inhoud te begrijpen. Ik merkte immers nogal wat weerstand tegenover de 10 richtinggevende woorden bij mijn leerlingen. Ze zagen ze niet als richtinggevend; er staat immers vooral in wat we NIET mogen doen. Veel jongeren zijn daar allergisch aan, als ze iets niet mogen.
Het was dan mijn taak om duidelijk te maken dat die 10 geboden, in de vorm van vooral verboden eigenlijk wel voor vrijheid zorgden. De 10 geboden zijn eigenlijk een ondergrens waar we niet onder mogen. En als je erover nadenkt, zijn ze toch redelijk logisch: niet doden, niet stelen, niet liegen, niet bedriegen, niet onkuis zijn, niet jaloers zijn… Ik kan me daar als mens wel achter zetten. Beeld je een samenleving in waar dat wél gebeurt, dan kan niemand nog op zijn gemak zijn. Als iedereen de 10 geboden naleeft, kan ik gerust over straat lopen; ik zal niet gedood, bestolen, belogen, bedrogen… worden. Een vrije wereld voor iedereen.

De realiteit toont ons echter polarisatie, extremisme, geweld, klimaatvluchtelingen, fake news, de ratrace… Van een 'samen'-leving is op bepaalde plaatsen nog weinig te merken.
Maar toch… Ik doe mijn best om de hoop te bewaren – anders zou ik niet bij BD werken.

Hoop is geen passief wachten op een nieuwe toekomst. Maar hoop geeft moed, en is daarom motief en drijfveer voor actie, voor verzet. Hoop geeft kracht en maakt verandering mogelijk. Hoop is niet hetzelfde als optimisme of de overtuiging dat iets goed zal aflopen. Het is wel de zekerheid dat iets zin*vol* is wat ook de afloop of het resultaat zal zijn.

Meer dan 50 jaar geleden zei Martin Luther King "Wat we vandaag nodig hebben in de wereld, is een groep van mannen en vrouwen die opstaan voor wat juist is en zich verzetten tegen onrechtvaardigheid, waar dan ook."

Dat is wat onze partners doen. Dat is wat wij doen. Samen.

Het campagneland dat dit jaar in de kijker staat, is Congo, waar we met Broederlijk Delen actief zijn in de provincies Kwilu en Noord-Kivu. De 70% Congolese boeren worden grotendeels aan hun lot overgelaten door de overheid. Ze hebben geen toegang tot zaaigoed, meststoffen of kredieten om te investeren. En door de slechte staat van de wegen geraken ze met hun producten niet op de markten om ze te verkopen. Het is een beetje 'trek je plan'.

En geloof het of niet, maar dat doen ze ook. Met vallen en opstaan zoeken de gezinnen naar oplossingen om de uitdagingen het hoofd te bieden. Dé sleutel daartoe is hun SAMENwerking.
Christine, die studente pedagogie is, is niet anders dan onze studenten in België. Ze wil onafhankelijk worden en wil haar eigen boontjes kunnen doppen. Daarvoor heeft ze echter een stuk grond nodig om te kunnen bewerken en zo haar producten te kunnen verkopen. Maar net zoals onze studenten, heeft ze daar het geld niet voor. Dus… legt ze samen met andere studenten en huren ze sámen een stuk grond, dat ze ook sámen bewerken en de oogst ervan sámen verkopen, om zo de winst opnieuw te kunnen investeren in hun stukje grond. Ze hebben een 'Association des Jeunes de Djuma' en werken samen om een succesvolle handel op te zetten en zo hun doel van zelfstandigheid te bereiken.

Ook **Herculan en Bernadette** zijn 2 geëngageerde Congolezen die in Mikwi wonen. Het is er prachtig groen en ze trekken hun plan door pindanoten te telen. Hun uitdaging ligt in het feit dat gezinnen verhuizen o.a. naar Mikwi en daar ook een stukje grond willen. Zo waren er 9 clans die de grond bezitten en 11 clans die géén grond hadden. Je kunt je voorstellen welke spanningen dat met zich meebracht. De 10 geboden werden zeker niet altijd gerespecteerd.
En toen plots een Duits agro-industrieel bedrijf hun gronden bedreigde, was dat voor Herculan en Bernadette de druppel om in gang te schieten. Samen met hun boerenorganisatie schreven ze een brief naar de provinciegouverneur om de wet van de 'bosconcessie voor lokale gemeenschappen' in zijn herinnering te brengen. Die wet staat de boerengroepen toe om als lokale gemeenschap een bosconcessie te vragen. En ze hebben die gekregen!
Nu is de grond niet meer van enkelingen of van enkele clans, maar van de hele gemeenschap. Elk gezin is vertegenwoordigd en denkt mee na over hoe de grond beheerd en bewerkt moet worden. Het blijft uitdagend samenwerken, maar de dreiging van de agro-industrie is geweken én iedereen heeft toegang tot grond. Nu gaan ze samen vooruit, voor mens én milieu.

En daar helpt ook **Freddy** bij; die op nationaal niveau lobbyt bij het parlement om de wet van de bosconcessie voor lokale gemeenschappen een update te geven. Aangezien het leven nogal veranderd is sinds het ontstaan van die wet in 1973, dringt een update zich op, zodat kleine landbouwers géén slachtoffer meer worden van landroof door grote bedrijven.

Het zijn deze verhalen die ik hier vandaag wil vertellen, als voorbeelden van hoe samenwerking en solidariteit er écht toe doen; op lokaal, regionaal én nationaal niveau. Ik had ook verhalen kunnen vertellen over Guatemala (waar vorig jaar onze campagne op focuste) of uit Palestina-Israël, waar sámen immens belangrijk is om te overleven. Telkens werken mensen er samen om van onderuit een vernieuwde samenleving op te bouwen; op basis van de 10 geboden.
Samenwerking is echter pas mogelijk als er eerlijkheid is, vertrouwen, inzet, transparantie… En daar komen de 10 geboden in het vizier.

Misschien moeten we een beetje terug naar die basis, naar de 10 geboden? Soms vraag ik me dat af, als ik zie hoe het kapitalisme misschien zorgt voor meer welvaart, maar toch niet voor meer welzijn en al zeker niet voor iedereen.
Zijn we hier misschien een beetje het noorden kwijt? Wat is écht belangrijk in het leven? Wat doet er écht toe?
De verhalen van Christine, Herculan, Bernadette… lijken soms zo eenvoudig dat sommigen er misschien medelijden mee zouden hebben: "Ocharme Christine, die met haar medestudenten een stukje land bewerkt, maar nooit 'groot geld' zal verdienen". Of "Amaai, Herculan en Bernadette; het moet toch niet gemakkelijk zijn om zo te moeten strijden voor toegang tot grond."
Maar dan wil ik daar graag 2 reacties op geven.

- *Een eerste is dat deze mensen zeker geen medelijden behoeven; het zijn echt sterke mensen. Je zou Bernadette bezig moeten zien; ze legt het uit met handen en voeten aan haar dorpsgenoten zodat ze zeker begrepen hebben waarover het gaat. Je ziet bijna het vuur in haar branden. Ik vind het zalig om haar zo gepassioneerd bezig te zien; echt geen 'subbedutje'.*
- *Een andere reactie is dat ik eigenlijk ook anders naar mijn leven leerde kijken. Waarom zou Christine moeten kiezen voor de snelle winst, het uitputten van de grond om steeds meer, verder, sneller… te geraken? Zou ze daar gelukkiger van worden? Zou ze daardoor langer kunnen leven? … Eerlijk? Ik weet het niet, maar ondertussen weet ik dat ik zelf ook geen 'groot geld' nodig heb om gelukkig te leven. Ook al doet de reclame heel hard zijn best om me van het tegenovergestelde te overtuigen.*

Ook al merk ik in mijn omgeving dat de vasten een beetje zijn betekenis verliest; toch heb ik er deugd van om stil te staan bij wat ik écht nodig heb om gelukkig te zijn en een 'goed leven' te leiden. Ik hoef geen nieuwste smartphone of een nieuwe steelstofzuiger. Dit jaar wil ik zelfs proberen om helemaal niets nieuws te kopen, geïnspireerd door een artikel dat ik in januari las.
Als ik niets nieuws koop, moeten er ook geen nieuwe grondstoffen ontgonnen worden, is er minder energie nodig, minder verpakking en zo ook minder uitstoot van transport en … Dus ja, ik wil bewuste keuzes maken en niet zomaar meedraaien in de 'alles kan meer en beter'-idee.
Uiteraard zal ik alleen niet het verschil maken, maar als ik dan zie dat onze kinderen die koekjes kiezen die samen in 1 verpakking zitten i.p.v. allemaal apart verpakt; dan denk ik: ze hebben het al een beetje begrepen.
En als alle mama's en papa's grote pakken koeken kopen, zouden er op den duur misschien maar weinig koeken nog in aparte verpakkingen zitten. En zo kunnen we stapje per stapje systemen gaan veranderen, richting een duurzame wereld zonder ongelijkheid. Een wereld met éérlijke handelsakkoorden, zonder leugens of bedrog, geen uitbuiting of indirect doden. Een nieuwe samenleving met de 10 geboden als inspirerend fundament.

Daarom roepen we bij Broederlijk Delen op tot de 25%-revolutie. Niet dat we de wapens zullen opnemen, maar wel dat we via ons handelen een verschil zullen maken. Als we immers met 25% al kiezen om te delen en te herverdelen, kunnen we het 100% anders doen. Een kleine groep volstaat om het tij te keren, en de samenleving echt een andere richting uit te sturen. Naar een vrije, rechtvaardige en gelijkwaardige samenleving met respect voor mens en planeet. Het doet deugd te merken dat de wil er bij velen al is. "Samen voor rechtvaardigheid werkt aanstekelijk!"

Laten we er in navolging van ‘de warmste week’ in Brugge, nu ‘de warmste 40-dagentijd’ van maken; vol engagement en solidariteit.

En bij deze start van de ‘week van de vrijwilliger’ wil ik graag nog afsluiten met een tekst die is samengesteld door een van onze geëngageerde vrijwilligers.

Vrijwilliger zijn
Er was eens iemand die me vroeg of ik tijd heb om te vrijwilligerswerken om verder dan mijn ‘kot’ te kijken en te luisteren.

Rare vraag:
Héb ik tijd…?:
Tijd over of tijd te kort?
En toen heb ik een beetje tijd ‘gemaakt’ om te kijken en te luisteren
En gemerkt dat het hoog tijd was om hiervoor tijd te maken want de feiten kwamen me tegen in media en statistiek:
opwarmende aarde,
overstromingen
uitstervend leven
honger in de Hoorn
oorlog in Oekraïne, Gaza en nog zoveel plaatsen die de media niet (meer) halen
terreur in de straten
armoede in driekwart van de wereld,
Goede Vrijdag overal.

De feiten kwamen me tegen
en toen heb ik tijd ‘gemaakt’
tijd om met mijn mogelijkheden en beperktheden
samen met anderen te luisteren en te kijken,
samen te zoeken, te proberen
samen iets te doen, er iets aan te doen, het anders te doen
want als je begint te stappen, verschijnt de weg.
Niet degenen die dezelfde taal spreken
maar degenen die hetzelfde gevoel delen begrijpen elkaar.
Want wat je zoekt, zoekt jou.
Samen voor rechtvaardigheid.

En nu vraagt iemand soms:
“heb jij daarvoor tijd?”
Dan antwoord ik: “Ik weet het niet, maar ik maak er een beetje.”

Joke Bekaert
De Lier, Brugge, 3 maart 2024